

Stigtomta Kvarn brinner 20 september 1996

Bild från DN 1996-09-20

Här finns samlade tidningsurklipp om branden och återuppbyggnaden

Urklippen kommer från Margareta och Christer Granat

Kvarnbyggnaden fotograferad ca 1925

Foto: JENS ALVIN

Stigtomta Kvarn ödelades helt i den våldsamma branden på torsdagseftermiddagen. Ett 25-tal brandmän kämpade för att förhindra att elden spred sig till omkringliggande fastigheter.

Våldsam brand ödelade kvarnen

STIGTOMTA: Gamla anrika Stigtomta Kvarn brann på torsdagseftermiddagen ned till grunden. Byggnaderna, varav den äldsta var uppförd 1921 och alltså 75 år gammal, brann som fnöske varför brandmännen efter en kort stund fick inrikta sig på att begränsa elden.

Skolan och ett barndaghem som ligger endast något stenkast från kvarnen fick utrymmas. Grannfastigheter var också till en början hotade.

Kvarnägarna Claes-Göran och Christer Granath upptäckte branden, då de kom tillbaka till kvarnen efter lunch. Klockan var fem minuter i halv två. De kände röklukt och blev oroliga. Räddningstjänsten kontaktades och sju minuter efter lärt fanns första brandbilen på plats. Det var manskap från Vrena. Sedan kom också bilar från Nyköping och Oxelösund. Ett 25-tal man arbetade intensivt med att bemästra elden som spred sig mycket snabbt.

Vattenbrist

Den första tankbilen med vatten var snart fömd och sedan uppstod problem, då tillgången på vatten inte var den bästa. Som situationen var gick inte kvarnbyggnaderna att rädda.

Orsaken till branden är inte klarlagd, men el-motorer i kvarnen var i drift. Ett orosmoment var att en dieseltank med 10 000 liter olja fanns i en av kvarnbyggnaderna. Dieselolja är emellertid inte lättantändligt och utgör ingen större explosionsrisk. Däremot fanns en del kemikalier i byggnaderna, vilket kan vara mycket förrådskärl.

130 ton spannmål

130 ton spannmål totalförstördes vid branden. Det sammanlagda värdet av

byggnaderna, maskinerna och spannmålet är svårt att överblicka. Enligt uppgift lär försäkringar ekonomiskt täcka skadorna.

De nedbrända byggnaderna hade en yta av cirka 400 kvadratmeter. Klarade sig gjorde en mindre förrådsbyggnad, där kontor är inrymt.

Byggnaderna var till större delar uppförda av trä. Eternitplattor hade satts upp på fasaderna under senare år och det fanns också murmaterial. Men som helhet var byggnaderna mycket lättantändliga.

Oro i grannskapet

Oron var stor i kvarnens grannskap. Kvarnen var ju belägen i korsningen Nyköpingsvägen-Skolvägen mitt i samhället. Det finns villor bara tjugotalet meter från kvarnbyggnaderna, på både Skolvägen och Nykyrkavägen, som ligger tvärs över gatan till kvarnen.

– Jag var på hemväg och fick från bilen se att lågorna slog upp i samhället. Jag blev orolig över att det kunde vara min villa på Nykyrkavägen som brann, säger Per-Olov Pettersson som bor granne med kvarnen.

Fick lämna skolan

För säkerhets skull fick barnen lämna skolan när branden tog fart och det fanns också några som lämnade sina bostäder.

När elden tog fart blåste brandrester vida omkring. Eftersläckningen beräknades ta lång tid och brandområdet var bevakat under hela natten till fredagen.

Röken sågs från flera kilometers håll men lågorna lät vänta på sig. När de kom och bröt genom taket lyste den gamla kvarnen upp som ett eldklot.

På Nyköpingsvägen, utanför avspärningen stod många oroliga Stigtomtabor och beskådade förödelelsen.

Allan Olsson
0155-767 52

Släktens livsverk helt spolierat

STIGTOMTA: Claes-Göran Granath tittar på det hans morfar byggde för 75 år sedan. Svägerskan Margareta säger:

– Det är en bit av Stigtomta som försvunnit.
– Jo, säger Claes-Göran tyst och nickar.

Claes-Göran har svårt att hantera känslorna efter att Stigtomta Kvarn brunnit ner till grunden. Bara några skorstenar återstår.

– Jag fattar det inte, det kommer jag väl inte att göra förrän i kväll eller i morgon, säger han.

Morfar byggde

Det är något av ett livsverk som gått upp i rök för släkten Granath. 1921 byggdes Stigtomta kvarn av Claes-Görans och lillebror Christers morfar Anton Andersson.

Vid andra världskrigets utbrott, 1939, såldes kvarnen till Elof Andrén, innan Claes-Görans och Christers far Göte köpte tillbaka den till släktens 1954. Göte har sedan dess varviga arbetsdag varit vid kvar-

nen, så pensionär han numera är sedan elva år tillbaka.

Det är Göte som byggt upp Stigtomta Kvarn till vad den var. Ett solitt företag, en kvarn att köpa eller sälja säd i för alla bönder i området, en samlingspunkt för Stigtomtas invånare där Göte, Claes-Göran och Christer har blivit något av profiler i samhället, där det alltid gått att byta några ord med någon av dem. I ur och skur har de kånkat på säckar, malt till mjöl, det har alltid varit livlig verksamhet i kvarnen.

Alla visste var den låg
Kvarnen säger man kort och gott, den visste alla var den låg.

Nu pyser det från resterna av den gamla kvarnen och flammor upp en och annan eld från det som tidigare var ett kännetecken i byn.

– Det är en del av oss som gått upp i rök, säger Claes-Göran tyst.

Christer och Claes-Göran har jobbat i kvarnen med god assistans av Göte och Margareta är den som skött allt kontorsarbete.

Claes-Göran började arbeta vid kvarnen 1963, Christer året efter.

– Det är åt helvete, säger Claes-Göran när han försöker sammanfatta sina känslor.

Claes-Göran förstod när han kom tillbaka från lunchen att något inte var som det skulle när det började ryka från en skorsten. Han ringde 90 000 och begärde att Vrenas brandkår skulle rycka ut. Elden spred sig och Claes-Göran ringde efter Nyköpings brandkår.

På en halvtimme

Därefter gick allt fort och hela kvarnen och spannmålsmagasinet fattade eld. På en halvtimme var allt övertänt.

Claes-Göran och Christer har tidigare pratat om att ifall det skulle inträffa en brand så fanns inte så mycket att göra.

– Virket i byggnaden var 75 år gammalt och så var det dammigt... nej, det fanns inget att göra när en brand väl satt igång.

Säger Claes-Göran och tittar under kepsen mot den nedbrända kvarnen.

På fredagen kommer de att

Foto: CALINGE LINDBERG

Göte Granath ser sitt livsverk försvinna i lågorna.

gå tillbaka till jobbet. Men ingenting kommer mera att vara sig likt.

De kan fortfarande sälja fo-

der, och datorer och bokföringspapper räddades undan ur den intilliggande byggnaden.

– Men gå och titta på det här kommer inte att bli roligt.

Tommy Kägo

FOTO: PETER LINDWALL

Säd upp i rök. En 75 år gammal kvarn i Stigtomta, utanför Nyköping, brann på torsdagen ner till grunden. Tre brandkårer bekämpade branden. Hela natten pågick eftersläckningsarbetet av 130 ton säd, som på förkvällen låg kvar i den 400 kvadratmeter stora kvarnen. Kvarnen ägs av två bröder. När de kom tillbaka efter sin lunch kände de att det luktade rök. Brandsaken är ännu inte känd. Branden hotade ett slag att sprida sig.

DN 1996-09-20

Oklart vad som orsakade storbranden

STIGTOMTA: Det är ännu så länge oklart vad som orsakade jättebranden i Stigtomta Kvarn på torsdagseftermiddagen.

Ännu så länge är hettan alltför stark på brandplatsen.

Och enligt Nyköpingspolisen kan det bli svårt att överhuvudtaget fastställa brandorsaken.

– Brandkåren har ju tvingats böka om i säden för att kunna släcka branden helt, säger polisinspektör Mats Hedblom till SN.

Tänkbara orsaker är varmgång i någon av de fläktar eller andra utrustningar som fanns i kvarnen.

Men polisen vet alltså inget med säkerhet.

Någon misstanke om brott finns dock inte.

SN 1996-09-21

Stigtomt Kvarn byggs upp igen

Stigtomt Kvarn ska byggas upp igen efter branden, på samma plats där den stått sen 1921. Profilen blir förstas inte riktigt densamma som förr. Idag bygger man knappast en trevåningskvarn av trä, men Stigtomtarna får i alla fall tillbaka sin samlingsplats och bönderna från trakten kan redan i vår rensa sitt utsäde igen.

I början av december kan bygget börja, och går allt bekvämligt till. Det är det klart i god tid till vårensningen. Och trots att det inte återstår annat än stengrunden av den gamla kvarnen är här inte folktomt nu heller. Butiken och säcklagret klarade sig, och öppettiderna är de vanliga. Det går lika bra som förr att köpa foder vid kvarnen.

Den första chocken har hunnit lägga sig, och brandplatsen är upprensad. Inne på kontoret står blommar från kunder och vänner. Det är många som hört av sig, men så var det som hände också en chock för hela samhället. Torsdag den 19 september 1996 blir för en historisk dag för Stigtomta — den dagen när kvarnen brann.

Kvarnen mitt i samhället, intill skolan, har funnits där så länge de flesta i Stigtomta minns. Kring kvarnen har det alltid varit liv och rörelse. Det är ett angenämt avbrott i vardagslunken för bönderna att åka till kvarnen och rensa säd, köpa eller sälja, och besöket har många gånger fått dra ut på tiden lite extra för trevnadens skull. Alltid har man träffat någon bekant att prata sädd, skörd och väder med och kvamägarna själva har alltid tagit sig tid att byta några ord.

TUR I OTUREN

Idag är det Claes-Göran och Christer Granath som driver rörelsen med assistans av sin far Göte, som byggt upp företaget, och Margareta som sköter kontorsarbetet. Claes-Görans och Christers morfar byggde kvarnen 1921 och med några års avbrott har den varit i släktens ägo sen dess.

Det var en trevåningsbyggnad i trä med eternitplattor utanpå, och gammalt virke och damm blir till slut en mycket explosiv vara. Det behövs bara en gnista för att tända.

Det gamla maskineriet har aldrig ställt till något, berättar Christer men förmodligen var det den modernare varmluftsspannan som var orsak. När elden väl fick fäste var den obarmhärtig. Det tog inte lång stund förrän byggnaden brunnit ner till grunden och röken syntes på flera kilometers håll.

25 brandmän från Vrena, Nyköping och Oxelösund kunde inte göra annat än se till att elden inte spred sig. Skolbarnen fick lämna skolan för säkerhets skull, och de närmast boende sina hus.

— Det var tur vi hade ordentligt försäkrat, säger Margareta och berättar att det förmodligen redan finns en första skiss för ett nytt hus. Tur i oturen var det också att säsongen led mot sitt slut och att det bara var några lass utsäde kvar att rensa.

— De första veckorna kändes det trist, säger Christer, men nu börjar gubbarna komma igen och det är mer som vanligt. Framtiden har kommit tillbaka.

Det har förstas varit en och annan som läst om branden och tänkt att nu finns det inget att köpa i kvarnen. Men det gör det alltså. Sortimentet är samma som förr. Och ett stort tält ska sättas upp för att lagra säckar i.

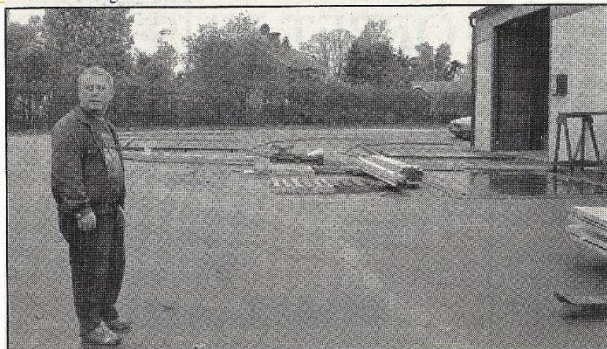
En del förändringar med den nya byggnaden kan dessutom vara till det bättre, påpekar Christer. Det har funnits en del onödigt tunga arbetsmoment och flera trappor att bära säckarna uppför. Nu blir det säkert andra lösningar än trappspring.

Men å andra sidan är det nog många som sörjer den gamla kvarnen än ett tag. Stigtomta har mist en gammal trotjänare, men kan i alla fall trösta sig med att det blir en ny på samma plats.

Christina Burbeck

Uppför den här trappen har det burits mycket under årens lopp.

Christer Granath framför ställningarna till det som ska bli ett tält att ställa säckar i så länge.

Med flaggan på plats syns det i alla fall att försäljningen är igång som vanligt. Margareta finns på plats bakom disken och tar betalt.